

Nr 14

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning till Matilda Elisabet Andersson m. fl.; given Stockholms slott den 28 december 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen underställes riksdagens prövning *dels* sju ärenden angående livräntor åt änkor efter personer, som avlidit till följd av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring, *dels* ett ärende angående livränta åt värnpliktig, som skadats under militärtjänstgöring, *dels* ock fyra ärenden angående livräntor åt personer, som skadats vid trafik med försvaret tillhöriga motorfordon.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
28 december 1956.*

Närvarande

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och, beträffande punkterna 9—12, jämväl med chefen för civildepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, följande.

1.

Legitimerade läkaren O. J. Andersson, född den 26 februari 1898, avled den 16 maj 1956 till följd av lungtuberkulos, ådragen under militärtjänstgöring. Han efterlämnade hustrun *Matilda Elisabet (Lisa) Andersson*, född den 22 juni 1899. Sjukdomen yppades år 1919 och äktenskapet ingicks den 21 september 1936.

Med stöd av riksdagens i skrivelse den 3 maj 1949 (nr 179) meddelade beslut i anledning av propositionen 1949: 161 medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 9 april 1954 att utan hinder av mellankommen preskription ersättning i anledning av sjukdomen fick utgivas enligt grunderna i 1909 års militärsättningsförordning, dock icke för tid före den 1 januari 1953. Enligt detta bemyndigande har riksförsäkringsanstalten utgivit livränta till mannen Andersson för tiden från och med den 1 januari 1953 till dödsfallet efter en invaliditetsgrad av 90 %. Vidare har begravningshjälp utbetalats.

Genom beslut den 30 maj 1956 förklarade anstalten på given anledning att jämlikt 1909 års militärsättningsförordning någon livränta icke kunde tillerkännas änkan, enär äktenskapet slutits efter den tidpunkt, då skadan uppkom.

I en den 21 september 1956 dagtecknad skrift har Lisa Andersson anhållit att — utan hinder av bestämmelserna i nämnda förordning — bli tillerkänd livränta och därvid anfört bl. a., att mannen på grund av komplikationer efter revbensoperation ej kunnat erhålla tjänsteläkarbefattning med lön och pension samt att makarna under mannens långa sjukperioder nödgats skuldsätta sig med betydande belopp. — Bouppteckningen, som upptar änkan som enda dödsbodelägare, utvisar en brist i boet av 11 281 kronor 60 öre.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 7 november 1956 anfört i huvudsak följande:

Andersson hade i mars 1935 till följd av lungsjukdomen undergått vänstersidig revbensoperation, som medfört viss förlamning i vänstra kroppshalvan. Den på grund av förlamningen — som blivit bestående för livstiden — orsakade nedsättningen av arbetsförmågan hade utgjort hinder för honom att erhålla provinsialläkarbefattning. Han hade emellertid kunnat utöva viss privat läkarpraktik. Inkomsten härav hade dock varit relativt obetydlig.

Därest äktenskapet ingåtts före sjukdomens yppande, skulle Lisa Andersson, så länge hon levde ogift, ägt uppbara livränta, som intill utgången av den månad, varunder hon fyllde 67 år, skulle ha utgjort 200 kronor samt därefter 150 kronor för månad räknat. Lisa Andersson, som är född 1899, har tidigare varit sjuksköterska och efter giftermålet biträtt maken i dennes läkarpraktik. På grund av svag hälsa — hjärt- och ledbesvär m. m. — synes hon numera icke kunna åtaga sig något arbete. Ansökan om folkpension har ingivits, varvid fogats läkarutlåtande.

Riksförsäkringsanstalten finner billighetsskäl tala för att Lisa Andersson i extra ordinär ordning beredes någon ersättning på grund av makens död och har för sin del intet att erinra mot att livränta beviljas henne enligt de grunder, som skulle ha tillämpats, därest äktenskapet ingåtts före sjukdomens yppande. Därest Lisa Andersson, såsom riksförsäkringsanstalten ifrågasatt, beviljas livränta, förutsätter anstalten, att avdrag skall göras för vad hon kan ha uppburit eller kan komma att uppbara enligt folkpensioneringslagen och som icke skulle ha tillkommit henne, därest livränta enligt 1909 års militärsättningsförordning utgått från anstalten.

Statskontoret ansluter sig i utlåtande den 16 november 1956 till vad riksförsäkringsanstalten anfört och föreslagit.

Departementschefen

Enligt 1909 års och 1927 års militärsättningsförordningar samt enligt 1950 års militärsättningsförordning i dess ursprungliga lydelse gäller att livränta till änka icke kan utgå därest äktenskapet ingåtts först efter det skadan uppkommit (1909 års förordning) respektive sjukdomen yppats. Genom ändring i 1950 års förordning, som trätt i kraft den 1 januari 1955, har emellertid angivna inskränkning i änkas rätt till livränta bortfallit. Enligt övergångsbestämmelserna skall emellertid ersättningsanspråk till följd av skada eller sjukdom, som inträffat före den 1 januari 1955, alljämt bedömas enligt äldre bestämmelser. Vid behandlingen av ifrågasvarande ändringsförslag uttalade andra lagutskottet (utlåtande 1954: 35) att det kunde övervägas om icke de föreslagna, för efterlevande gynnsammare bestämmelserna kunde ge anledning till omprövning efter skälighet i

sådana fall, där ersättning till följd av gällande bestämmelser ej kunnat utgå och detta tett sig såsom i det enskilda fallet obilligt.

Under hänvisning till det anförda och med hänsyn till Lisa Anderssons ålder och sjuklighet samt omständigheterna i övrigt föreslår jag att ersättning tillerkännes henne i enlighet med myndigheternas förslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att till Matilda Elisabet Andersson må, så länge hon lever ogift, från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning, som vid tillämpning av 1909 års militärsättningsförordning skulle ha tillkommit henne, därest hon, när O. J. Andersson befanns lida av lungtuberkulos, varit gift med denne; dock med avdrag för belopp, som hon uppburit eller kan komma att uppbära enligt lagen om folkpensionering och som icke skulle ha tillkommit henne, därest ersättning enligt militärsättningsförordningen utgått vid pensionens bestämmande.

2.

Jordbruksarbetaren G. H. Nilsson, född den 3 maj 1918, avled den 20 juni 1955 till följd av lungtuberkulos, ådragen under militärtjänstgöring. Han efterlämnade hustrun *Anna Sylvia Nilsson*, född den 24 december 1916, och två barn i äktenskapet, födda den 23 november 1944 och den 4 juni 1955. Sjukdomen yppades i april 1940 och äktenskapet ingicks den 15 november 1942. På grund av sjukdomen har jämlikt 1927 års militärsättningsförordning utgivits ersättning till mannen Nilsson för tiden den 23 maj 1940—den 23 februari 1942 och efter insjuknande i januari 1951 för tiden fram till dödsfallet. Härjämte har utbetalats begravningshjälp.

Enligt beslut den 23 juli 1955 tillerkände riksförsäkringsanstalten jämlikt 1927 års militärsättningsförordning makarnas barn livräntor att utgå tills de uppnår 16 års ålder. Samtidigt förklarade anstalten att jämlikt bestämmelserna i nämnda förordning någon livränta icke kunde tillerkännas Anna Nilsson, enär äktenskapet slutits först efter den tidpunkt, då mannens sjukdom yppades. — Beloppet av vardera livräntan till barnen utgör från och med den 1 januari 1956 100 kronor per månad.

I en den 6 december 1955 till försvarsdepartementet inkommen skrift har Anna Nilsson anhållit att utan hinder av bestämmelserna i 1927 års militärsättningsförordning bli tillerkänd livränta.

Riksförsäkringsanstalten anför i utlåtande den 25 januari 1956 i huvudsak följande.

Om äktenskapet varit slutet före sjukdomens yppande, skulle Anna Nilsson, så länge hon lever ogift, ägt uppbära livränta, som skulle ha ut-

gjort per månad, 150 kronor till och med den 31 december 1955, 200 kronor från och med den 1 januari 1956 intill utgången av den månad, varunder hon fyller 67 år, och därefter 150 kronor. Anstalten har införskaffat viss utredning angående Anna Nilssons ekonomiska förhållanden m. m. Därav har framgått, att Anna Nilsson, som är född den 24 december 1916, är anställd som biträde vid skolbarnsbespisning med en månadslön av 215 kronor. Hon har för år 1954 deklarerat för en inkomst av 1 810 kronor. Hon saknar förmögenhet. Enligt ett av doktor A. Möller, Frösö sjukhus, den 21 december 1955 utfärdat intyg har hon på grund av nervsjukdom — psykoneuros — varit sjukskriven under tiden den 15 november—den 31 december 1955 och syntes ännu icke vara återställd. Hon har beviljats bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn för tiden den 1 juli—den 31 december 1955 med 1 280 kronor för år räknat och för liden från och med den 1 januari 1956 med 1 680 kronor för år. — Anstalten finner billighetsskäl tala för att Anna Nilsson beredes någon ersättning i extra ordinär ordning i anledning av makens död och har för sin del intet att erinra mot att livränta beviljas henne enligt de grunder, som skulle ha tillämpats, därest äktenskapet slutits före yppandet av sjukdomen. Därest ersättning beviljas, torde avdrag böra göras för vad Anna Nilsson uppburit enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn och som icke skulle ha tillkommit henne, därest ersättning utgått enligt militärerstattningsförordningen.

Statskontoret uttalar i utlåtande den 17 februari 1956 följande: Mannen Nilsson insjuknade i lungsäcksinflammation och lungtuberkulos under militärtjänstgöring i april 1940. Han vårdades å sanatorium till februari månad 1942. Vid utskrivningen från sjukhuset ansågs han vara »i stånd att utföra även mera ansträngande arbete». Makarna ingick äktenskap den 15 november 1942 eller vid en tidpunkt, då mannen lär ha varit friskskriven. — *Statskontoret* finner det i viss mån tveksamt, om understöd bör utgå i förevarande fall. Med hänsyn till Anna Nilssons mindre goda ekonomiska omständigheter ävensom till hennes sjuklighet vill ämbetsverket dock icke motsätta sig, att framställning göres hos riksdagen om medgivande för riks försäkringsanstalten att utbetala livränta enligt av anstalten angivna grunder.

Departementschefen

Med hänsyn till Anna Nilssons sjuklighet och försörjningsbörda samt de ömmande omständigheterna i övrigt föreslår jag — med hänvisning till vad jag anfört under punkten 1 vid behandlingen av ett med förevarande likartat fall — att livränta tillerkännes henne i enlighet med riks försäkringsanstaltens förslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till Anna Sylvia Nilsson må, så länge hon lever ogift, från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning, som vid tillämpning av 1927 års militärsättningsförordning skulle ha tillkommit henne, därest hon, när G. H. Nilsson befanns lida av lungtuberkulos, varit gift med denne; dock med avdrag för belopp varmed henne tillkommande bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änkelingar med barn skulle ha minskats, därest ersättning enligt militärsättningsförordningen utgått vid bidragets bestämmande.

3.

Jordbruksarbetaren B. F. Hedlöf, född den 3 maj 1919, avled den 28 maj 1955 till följd av lungsjukdom, ådragen under militärtjänstgöring. Han efterlämnade hustrun *Karin Matilda Hedlöf*, född den 15 april 1914, och två barn i äktenskapet, födda den 31 oktober 1945 och den 2 juli 1949. Sjukdomen yppades under militärtjänstgöring i januari 1941 och äktenskapet ingicks den 28 juli 1945. På grund av sjukdomen har jämlikt 1927 års militärsättningsförordning utgivits ersättning till mannen Hedlöf för tiden fram till dödsfallet. Härjämte har utbetalats begravningshjälp.

Enligt beslut den 16 juli 1955 tillerkände riksförsäkringsanstalten jämlikt 1927 års militärsättningsförordning makarnas barn livräntor att utgå till dess de uppnått 16 års ålder. Livräntan uppgår från den 1 januari 1956 till 100 kronor per månad för vardera barnet. Samtidigt förklarade anstalten att jämlikt bestämmelserna i nämnda förordning någon livränta icke kunde tillerkännas änkan, enär äktenskapet slutits efter den tidpunkt, då mannens sjukdom yppades.

I en den 29 augusti 1955 dagtecknad skrift har Karin Hedlöf anhållit att utan hinder av bestämmelserna i 1927 års militärsättningsförordning bli tillerkänd livränta.

Riksförsäkringsanstalten anför i utlåtande den 27 september 1955 bland annat följande: Om äktenskapet slutits före sjukdomens yppande, skulle Karin Hedlöf, så länge hon lever ogift, ägt uppbara livränta, som under år 1955 skulle ha utgått med 150 kronor för månad, från och med ingången av år 1956 till och med den månad hon fyller 67 år med 200 kronor för månad samt därefter med 150 kronor för månad. Karin Hedlöf saknar förmögenhet. Hon uppbär socialhjälp från Hedemora landskommun med 100 kronor för månad. Hon har vårdnaden om barnen och anser sig på grund av mindre gott hälsotillstånd icke kunna åtaga sig förvärvsarbete. Pensionsstyrelsen har uppgivit, att hon icke finns upptagen i styrelsens register över personer, som sökt folkpension. — Riksförsäkringsanstalten finner

omständigheterna vara sådana, att Karin Hedlöf skäligen synes böra beredas någon ersättning i anledning av dödsfallet. Anstalten tillstyrker, att i särskild ordning ersättning enligt grunderna i 1927 års militärsättningsförordning beviljas henne.

Statskontoret anför i utlåtande den 4 oktober 1955: Av utredningen framgår, att Karin Hedlöf på grund av mindre gott hälsotillstånd icke lär vara fullt arbetsför. Statskontoret har i ett den 14 december 1954 avgivet utlåtande över en med den förevarande likartad ansökan av Anna-Lisa Cederlund (jfr prop. 1956: 29, punkt 3) erinrat, att riksdagen tidigare tillerkänt efterlevande maka till under militärtjänstgöring insjuknad person, som sedermera avlidit, livränta enligt 1927 års militärsättningsförordning, ehuru äktenskap icke förelegat vid sjukdomsfallet. I dessa fall hade dock antingen lysning uttagits före sjukdomens yppande eller makarna såsom trolovade sammanbott innan mannen insjuknade. Av utredningen framgår att makarna Hedlöf ingick äktenskap mer än 4 år efter det mannen insjuknade samt under ett skede i mannens sjukdom, då han var fullständigt arbetsoförmögen. Vid sådant förhållande anser sig statskontoret icke kunna förorda, att åtgärder vidtages för beredande av ersättning i särskild ordning till Hedlöfs efterlevande maka.

Av ett av Hedemora allmänna sjukförsäkring den 10 september 1955 utfärdat intyg inhämtas, att änkan Hedlöf förklarar, att hennes hälsotillstånd är mindre gott, då hon är nervös och utsliten efter de påfrestningar hon utsatts för under de år mannen varit sjuk, att hon bor med sina två barn i en förhyrd lägenhet om två rum och kök, att inkomsterna utgöres av barnens livräntor om tillhoppa 150 kronor per månad (numera 200 kronor) samt socialhjälp från kommunen med 100 kronor per månad samt att hon anser sig icke kunna ta något förvärvsarbete, enär hon känner sig svag och vill ha vårdnaden om barnen. — Änkan Hedlöf har, efter det hennes ansökan inkommit till försvarsdepartementet, tillerkänts visst engångsbidrag från kungafonden.

Departementschefen

Med hänsyn till Karin Hedlöfs sjuklighet, svaga ekonomi och betydande försörjningsbörda föreslår jag — med hänvisning till vad jag anfört under punkten 1 vid behandlingen av ett likartat fall — att Karin Hedlöf tillerkännes ersättning enligt riksförsäkringsanstaltens förslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att till Karin Matilda Hedlöf må, så länge hon lever ogift, från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning som vid tillämpning av 1927 års militärsättningsförordning skulle ha tillkommit henne, därest hon, när B. F. Hedlöf befanns lida av lungsjukdom, varit gift med denne.

4.

Byggnadssnickaren A. T. V. Berg, född den 24 februari 1918, avled den 26 mars 1946 till följd av lungtuberkulos, ådragen under militärtjänstgöring. Han efterlämnade hustrun *Helmy Viola Torborg Berg*, född den 18 december 1920, och två barn i äktenskapet, födda den 15 december 1942 och den 24 september 1944. Sjukdomen yppades i april 1941 och äktenskapet ingicks den 23 maj 1942. På grund av sjukdomen har enligt 1927 års militäresättningsförordning ersättning utgivits till mannen Berg för vissa tidsperioder fram till dödsfallet. Vid tiden för äktenskapets ingående och fram till den 18 oktober 1942 utgick livränta till Berg efter en invaliditetsgrad av 25 %. Därefter har anspråk på ersättning icke framställts förrän i juli 1944. — I anledning av dödsfallet har begravningshjälp utbetalats.

Enligt beslut den 7 maj 1956 tillerkände riksförsäkringsanstalten jämlikt 1927 års militäresättningsförordning makarnas barn livräntor att utgå tills de uppnår 16 års ålder. Månadsbeloppet av vardera livräntan uppgår till 100 kronor från och med den 1 januari 1956. Tillika förklarade anstalten att jämlikt bestämmelserna i nämnda förordning någon livränta icke kunde tillerkännas änkan, när äktenskapet slutits först efter den tidpunkt, då mannens sjukdom yppades.

I en den 23 april 1956 dagtecknad skrift har Helmy Berg anhållit att utan hinder av bestämmelserna i 1927 års militäresättningsförordning bli tillerkänd livränta.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 28 september 1956 anfört i huvudsak följande.

Därest äktenskapet ingåtts före sjukdomens yppande, skulle Helmy Berg, så länge hon levde ogift, ägt uppbara livränta, som under år 1955 skulle ha utgått med 150 kronor för månad och från och med den 1 januari 1956 med 200 kronor för månad till och med den månad, varunder hon fyller 67 år, samt därefter med 150 kronor för månad. Riksförsäkringsanstalten har verkställt utredning angående Helmy Bergs hälsotillstånd och ekonomiska förhållanden m. m. Därav har framgått, att hon tidigare arbetat som konserverbeterska men sedan 1952 på grund av svag hälsa ej kunnat åtaga sig något förvärvsarbete. Sistnämnda år insjuknade hon i lungsäcksinflammation och har därefter endast skött hemmet och haft vårdnaden om sina två barn. Enligt ett av dispensärläkaren den 4 september 1956 utfärdat intyg lider hon fortfarande av sviter av nämnda sjukdom. Hon har ej någon förmögenhet. Förutom livräntorna för barnen uppbar hon från familjebidragsnämnden bidrag med 70 kronor för månad. Under tiden den 15 juli 1952—den 14 juli 1954 har hon uppburit sjukpenning från Tanums erkända sjukkasse. Härjämte har under tiden den 1 april 1953—den 30 april 1955 sjukbidrag utgått från pensionsstyrelsen med olika belopp. Ersättning från sjukkasse eller pensionsstyrelsen utgår

numera icke. — Anstalten finner skäl tala för att Helmy Berg beredes någon ersättning i extraordinär ordning i anledning av makens död och har för sin del intet att erinra mot att livränta beviljas henne enligt de grunder, som skulle ha tillämpats, därest äktenskapet ingåtts före yppandet av sjukdomen. Därest dylik ersättning beviljas, synes den skäligen böra utgå från och med den 1 januari 1955, då ändrade bestämmelser i fråga om livränta till änka enligt militärsättningsförordningen trätt i kraft. Från ersättning torde avdrag böra göras för vad sökanden uppburit från pensionsstyrelsen och familjebidragsnämnden och som icke skulle ha tillkommit henne, därest ersättning utgått enligt militärsättningsförordningen.

Statskontoret uttalar i utlåtande den 9 oktober 1956: Helmy Berg synes för närvarande befinna sig i sådana ömmande omständigheter, att förutsättningar föreligger för beviljande av livränta i särskild ordning. Då Helmy Berg emellertid endast är 35 år gammal samt hennes sjuklighet för närvarande icke synes vara så allvarlig, att den motiverar beviljande av livsvarig livränta, kan enligt ämbetsverkets mening övervägas, om icke tiden för livräntans utgående bör begränsas till att omfatta förslagsvis fem år, varefter livräntefrågan ånyo bör prövas.

Departementschefen

Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 1 vid behandlingen av ett likartat fall och med hänsyn till Helmy Bergs svaga hälsa och betydande försörjningsbörd samt de ömmande omständigheterna i övrigt föreslår jag, att livränta tillerkännes henne. Livräntan synes lämpligen, såsom statskontoret föreslagit, böra begränsas att utgå för en tid av fem år. Frågan om livränta för tid därefter torde framdeles få upptagas till prövning efter särskild ansökan.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att till Helmy Viola Torborg Berg må från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, för en tid av fem år, räknat från och med den 1 januari 1955, så länge hon lever ogift, utbetalas den ersättning som vid tillämpning av 1927 års militärsättningsförordning skulle ha tillkommit henne, därest hon, när A. T. V. Berg befanns lida av lungtuberkulos, varit gift med denne; dock med avdrag för belopp som för motsvarande tid utgått eller utgår från pensionsstyrelsen och familjebidragsnämnd och som icke skulle ha tillkommit henne, därest ersättning utgått enligt militärsättningsförordningen.

5.

Plåtslagaren N. R. Hellström, född den 1 april 1918, avled den 8 januari 1950. Hellström hade under militärtjänstgöring år 1939 ådragit sig lung-

sjukdom och jämlikt 1927 års militärersättningsförordning åtnjutit ersättning för sjukdomen under skilda perioder fram till dödsfallet.

Hellström efterlämnade hustrun *Ethel Agnes Ingeborg Hellström*, född den 26 maj 1918, och tre barn i äktenskapet, födda den 2 maj 1941, den 24 mars 1944 och den 15 augusti 1947, av vilka det yngsta numera adopterats av annan person och ej längre vistas hos Ethel Hellström.

Sjukdomen yppades år 1939 och äktenskapet ingicks den 2 november 1940.

Genom beslut den 14 februari 1950 tillerkände riksförsäkringsanstalten jämlikt 1927 års militärersättningsförordning barnen livräntor att utgå tills de uppnår 16 års ålder. Månadsbeloppet av varje livränta utgör från och med den 1 januari 1956 100 kronor. Vidare fann riksförsäkringsanstalten begravningshjälp skola utgå. Samtidigt förklarade anstalten att jämlikt bestämmelserna i nämnda förordning någon livränta icke kunde tillerkännas Ethel Hellström, enär äktenskapet slutits först efter den tidpunkt, då mannens sjukdom yppades.

Sedan Ethel Hellström i anledning härav hos försvarsdepartementet anhållit om livränta på grund av mannens död, fann Kungl. Maj:t — efter hörande av riksförsäkringsanstalten och försvarets civilförvaltning — genom beslut den 22 juni 1950 ansökningsen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

En i riksdagen väckt motion (II: 1954: 414; SU nr 44) att Ethel Hellström — enär hon vid äktenskapets ingående icke hade kännedom om makens sjukdom — måtte tillerkännas livränta, vann ej heller bifall. I sitt utlåtande i ärendet anförde statsutskottet bl. a. följande: Fru Hellström är författningsenligt inte berättigad till livränta i anledning av makens död, enär äktenskapet ingåtts först efter yppandet av den sjukdom, för vilken maken uppburit ersättning från riksförsäkringsanstalten. Med hänsyn härtill och då frågan om beviljande i särskild ordning av livränta åt fru Hellström redan prövats av Kungl. Maj:t utan att föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, finner sig utskottet inte kunna på de skäl, som i motionen anförts, tillstyrka någon åtgärd i motionens syfte.

I en den 26 november 1955 dagtecknad, genom Stockholms stads rätts-hjälpsanstalt insänd skrift har Ethel Hellström — med hänvisning till numera gällande bestämmelser om livränta till änka i fall då äktenskapet ingåtts efter det sjukdomen yppats — anhållit att bli tillerkänd livränta på grund av mannens död. I ansökningsen har Ethel Hellström anført i huvudsak följande.

Den 2 november 1940 ingick jag äktenskap med Roland Hellström. Han hade dessförinnan för mig omtalat, att han på grund av fysisk svaghet frikallats från militärtjänst men hade icke upplyst, att han led av tuberkulos, varför jag icke hade kännedom därom. Den 7 augusti 1942 bröt lungtuberkulosen på nytt ut, och han var därefter och fram till sin död den 8 januari 1950 arbetsoförmögen på grund av denna sjukdom.

I mitt äktenskap med Roland Hellström finnas två barn, Lars-Ingemar, född den 2 maj 1941, och Dan, född den 24 maj 1944. Båda barnen lida av svåra lyten. Lars-Ingemar har en dubbelsidig höggradig hörselnedsättning och måste på grund därav undervisas i särskild skolklass. Dan har en stark nedsättning av synskärpan på båda ögonen och kan till följd härav endast med stor svårighet tillgodogöra sig skolundervisningen. År 1941 insjuknade jag i lungsäcksinflammation. Jag lider sedan dess av kronisk luftrörskatarr och har under samma tid vid sex olika tillfällen insjuknat i lunginflammation med vatten i lungsäcken såsom följsjukdom. Jag lider sedan 1944 av ledgångsreumatism. Under de senaste åren har jag undergått flera operationer i bröstet och underlivet på grund av misstanke om cancer eller tuberkulos. Genom alla dessa sjukdomar har jag under större delen av tiden efter 1941 varit arbetsoförmögen och kan på grund av min klenhet icke räkna med att i framtiden erhålla inkomst genom förvärvsarbete. För övrigt hindras jag därigenom redan genom den omvårdnad, som jag måste giva mina barn. För barnen utgående livränta räcker endast med svårighet till för deras uppehälle på grund av de extra omkostnader som uppkomma genom deras lyten. Jag har mången gång förtvivlat över min och barnens situation och tidvis lidit av stark psykisk depression. På grund härav och suicidiumförsök vårdades jag på Jönköpings lasarett år 1951. Jag anser det vara obilligt, att jag med hänsyn till de oerhörda svårigheter med vilka jag har att kämpa skall vara utestängd från en ekonomisk hjälp som enligt nu gällande lag utgår i liknande fall.

Vid ansökningen finns fogat ett av medicine doktorn, docenten N. E. Pahlsson den 15 november 1955 utfärdat intyg varav inhämtas följande: Fru Hellström har under praktiskt taget hela tiden sedan februari 1954 varit mer eller mindre arbetsoförmögen. I samband med vård på Karolinska sjukhuset sommaren 1954 hade hon betydande förändringar på äggladarna. Hon har hela tiden haft svåra periodvisa smärtor i höger sida av buken, vilkas natur varit omöjlig att få någon klarhet i, trots synnerligen omfattande utredningar. Vid operation hösten 1955 visade underlivsorganen inga sjukliga förändringar utan allting var normalt. Trots detta kvarstår hennes högresidiga buksmärter relativt oförändrade. Någon möjlighet att uttala sig om hur hennes besvär i framtiden kommer att gestalta sig finnes icke. Hennes långa sjukdomsperiod har emellertid varit synnerligen psykiskt och fysiskt påfrestande och hon är fortfarande icke fullt återställd. Hennes besvär har givetvis ytterligare förvärrats genom den pressande sociala situation, i vilken hon befinner sig.

Vidare finns vid ansökningen fogade ytterligare två läkarintyg, vilka bestyrka Ethel Hellströms uppgifter angående barnens lyten.

Av en skrivelse från Stockholms stads sociala byrå till riksförsäkringsanstalten den 10 december 1955 inhämtas följande: Ethel Hellström har — utöver förenämnda barn — ytterligare ett barn fött den 31 mars 1953. För detta barn uppbär hon underhållsbidrag av fadern med 100 kronor per månad. Hon hyr en lägenhet om två rum och kök i Hägersten. Hyran utgör 81 kronor 25 öre per månad. Ethel Hellström har erhållit sin och barnens

försörjning — utöver tidigare uppbygget socialt understöd, änkebidrag, nyssnämnda underhållsbidrag och bidragen från riksförsäkringsanstalten för barnen — i stort sett genom socialhjälp, uppgående till, under år 1954 1 689 kronor och under år 1955 till och med november 1 825 kronor. Ethel Hellström har på grund av barnens vård i hemmet samt sina sjukdomsbesvär i huvudsak ej innehått något förvärvsarbete under de senaste åren.

Riksförsäkringsanstalten anför i utlåtande den 22 december 1955 följande:

Ethel Hellström har erhållit bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, vilket bidrag emellertid provisoriskt indragits i maj månad 1955 på grund därav att hennes år 1947 födda barn icke längre stadigvarande bor tillsammans med henne.

Därest äktenskapet ingåtts före yppandet av makens sjukdom, skulle livränta till änkan för tiden till och med den 30 juni 1950 ha utgått med 59 kronor 73 öre för månad. För tiden den 1 juli 1950—den 30 juni 1953 skulle livränta ha utgått med 125 kronor för månad och för tiden den 1 juli 1953—den 31 december 1955 med 150 kronor för månad. Från och med den 1 januari 1956 utgör månadsbeloppet av livränta till änka 200 kronor till och med den månad, varunder hon fyller 67 år, och därefter 150 kronor.

Ethel Hellström, som är född år 1918, har under de senaste åren på grund av ohälsa utfört obetydligt förvärvsarbete. Enligt läkarintyg besväras hon, bland annat, av buksmärtor, vilkas natur icke kunnat klarläggas. Hon har sedan flera år uppburit kommunalt understöd.

Anstalten finner billighetsskäl tala för att Ethel Hellström beredes någon ersättning i extra ordinär ordning i anledning av makens död och har för sin del intet att erinra mot att livränta beviljas henne enligt de grunder, som skulle ha tillämpats, därest äktenskapet slutits före yppandet av makens sjukdom. Om ersättning beviljas, synes den förslagsvis böra utgå från och med den 1 januari 1955, då militärsättningsförordningens ändrade lydelse i här ifrågavarande avseende trädde i kraft.

Statskontoret uttalar i utlåtande den 13 januari 1956: Kungl. Maj:t lämnade genom beslut den 22 juni 1950 en av Ethel Hellström gjord ansökan om livränta utan åtgärd. Ej heller en vid 1954 års riksdag väckt motion om livränta vann bifall. Med hänsyn härtill och då enligt statskontorets mening, även om ömmande omständigheter föreligger, tillräckliga skäl icke anförts för ett ändrat ståndpunktstagande från statsmakternas sida, får ämbetsverket för sin del föreslå, att den förnyade ansökningen ej måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Departementschefen

Såsom framgår av vad jag anfört i det föregående under punkten 1 vid behandlingen av en liknande ersättningsfråga har riksdagen numera be-

slutat sådan ändring av gällande militärsättningsförordning, att änka efter militärskadad är berättigad till livränta även om äktenskapet ingåtts efter yppandet av den sjukdom, som lett till dödsfallet. Ehuru ändringen icke gäller till förmån för änka efter person, som insjuknat före den 1 januari 1955, får dock genom nämnda riksdagsbeslut och vad i samband därmed uttalats om äldre ersättningsfall — härom torde få hänvisas till vad jag anfört under angivna punkt i det föregående — frågan om livränta till Ethel Hellström anses ha kommit i ett nytt läge.

Av utredningen framgår — något som icke åberopades i den förenämnda riksdagsmotionen om tillerkännande av livränta åt Ethel Hellström — att Ethel Hellström är sjuk och att hon har en betydande försörjningsbörda. Även i övrigt är förhållandena synnerligen ömmande med hänsyn till mannens långvariga sjukdom och omständigheterna vid hans död.

Med hänsyn till det anförda anser jag det skäligt att Ethel Hellström tillerkännes livsvarig livränta i enlighet med riksförsäkringsanstaltens förslag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att till Ethel Agnes Ingeborg Hellström må, så länge hon lever ogift, räknat från och med den 1 januari 1955, från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning som vid tillämpning av 1927 års militärsättningsförordning skulle ha tillkommit henne, därest hon, när N. R. Hellström befanns lida av lungsjukdom, varit gift med denne; dock med avdrag för belopp, som hon för motsvarande tid uppburit eller kan komma att uppbära enligt lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn och som icke skulle ha tillkommit henne, därest ersättning enligt militärsättningsförordningen utgått vid bidragets bestämmande.

6.

Ingenjören O. A. Olsson, född den 30 mars 1919, avled den 10 september 1956 av hjärtsjukdom, som var en följd av ledgångsreumatism, ådragen under militärtjänstgöring 1940—1941. Han efterlämnade hustrun *Ester Cecilia Olsson*, född den 26 februari 1927, och tre barn i äktenskapet, födda den 13 november 1952, den 2 augusti 1954 och den 29 juni 1956. Äktenskapet ingicks den 11 juni 1950.

På grund av sjukdomen har enligt 1927 års militärsättningsförordning utgivits ersättning till mannen Olsson dels för olika tider till och med den 25 april 1942 samt sedermera, sedan hjärtfel konstaterats, från den 13 maj 1944 fram till tiden för dödsfallet. Härjämte har begravningshjälp utbetalats.

Enligt beslut den 27 september 1956 tillerkände riksförsäkringsanstalten jämlikt 1927 års militärensättningsförordning ett vart av makarnas barn livränta med 100 kronor för månad intill 16 års ålder. Samtidigt förklarade riksförsäkringsanstalten att jämlikt bestämmelserna i nämnda förordning någon livränta icke kunde tillerkännas änkan, enär äktenskapet slutits först efter yppandet av den sjukdom för vilken mannen uppburit ersättning från anstalten.

I en den 9 oktober 1956 dagtecknad skrift har Ester Olsson anhållit att utan hinder av nämnda bestämmelser bliva tillerkänd livränta och anför härvid i huvudsak följande:

Med undantag för kortare perioder har min make under en lång följd av år varit 100-procentigt invalidiserad. Härigenom har han varit oförmögen till förvärvsarbete. Hans enda inkomst har varit livräntan från riksförsäkringsanstalten. Den preliminärt upprättade bouppteckningen visar, att någon behållning i boet icke finnes. I samband med dödsfallet har från kungafonden erhållits 1 500 kronor, varjämte sammanlagt 1 557 kronor 89 öre utbetalts till barnen på grund av livförsäkring. Angivna belopp äro av engångsnatur, avsedda att klara den allra första tidens behov. För framtiden äro mina barn och jag hänvisade enbart till barnens livräntor.

För att ekonomiskt bidra till familjens försörjning har jag tidigare periodvis tjänstgjort som sköterska inom sinnessjukvården. Detta är mig emellertid icke längre möjligt med hänsyn till vårdnaden av barnen, av vilka ingen uppnått skolpliktig ålder. Det äldsta barnet har ännu ej fyllt 4 år medan det yngsta är blott 3 månader gammalt. Ej heller har jag krafter nog att åta mig förvärvsarbete. Såsom framgår av läkarintyg har jag under de senaste åren lidit av kronisk blodbrist, som i hög grad nedsatt min arbetsförmåga. Om livränta icke skulle tillerkännas mig, synes någon annan utväg icke stå till buds än bidrag från socialhjälp. En sådan lösning måste emellertid framstå såsom obillig och staten ovärdig, då min make avlidit till följd av skada, som han ådragit sig i statens tjänst.

Vid ansökningen finns fogat ett av legitimerade läkaren Ö. Hillered den 7 oktober 1956 utfärdat intyg, enligt vilket fru Olsson under de senaste två åren lidit av en kronisk blodbrist, som krävt ständig medicinsk behandling.

Riksförsäkringsanstalten har avgivit utlåtande den 7 november 1956. Av utlåtandet och handlingarna i övrigt inhämtas i huvudsak följande.

Olsson, som ursprungligen varit verkstadsarbetare, har genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg åtnjutit arbetsvård i form av viss yrkesutbildning (omskolning). Olsson hade nämligen enligt läkarintyg den 27 augusti 1947 tillrätt skaffa sig ett stillasittande inomhusarbete, som utsatte hjärtat för minsta möjliga fysiska påfrestning och som i möjligaste mån skyddade Olsson från risken för förkylningar med eventuellt åtföljande uppblossande av den reumatiska infektionen. Arbetsvård i form av utbildning vid högre tekniska läroverket i Stockholm beviljades honom från och med höstterminen 1947. I september 1948 nödgades han på grund av sin sjukdom avbryta utbildningen, vilken kunde återupptagas först

hösten 1949. Han avlade ingenjörsexamen våren 1951. Någon tid därefter erhöll han kontorsanställning som ritare. — Olssons hälsotillstånd försämrades emellertid, och han avbröt arbetet den 31 maj 1952. Han var därefter till sin död oförmögen till arbete.

Riksförsäkringsanstalten anför i samband härmed: Därest äktenskapet slutits före sjukdomens yppande, skulle Ester Olsson, så länge hon lever ogift, ägt uppbära livränta, som intill utgången av den månad, varunder hon fyllde 67 år, skulle ha utgjort 200 kronor samt därefter 150 kronor för månad räknat. Förutom livräntorna till barnen utgår enligt beslut av försvarets socialbyrå ersättningsfyllnad till barnen med sammanlagt 90 kronor för månad, räknat från och med den 11 september 1956. Beloppet, som utanordnas av familjebidragsnämnden i Stockholm, utgår tills vidare, så länge de förhållanden, som legat till grund för ersättningsfyllnadens bestämmande, är oförändrade. — Enligt vad anstalten inhämtat har Ester Olsson numera gjort framställning om bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn. — Ester Olsson måste för närvarande anses ha små möjligheter att genom förvärvsarbete erhålla försörjning. Anstalten finner skäligt, att någon ersättning i extra ordinär ordning beredes henne i anledning av makens död. Med hänsyn till hennes ålder — född 1927 — och övriga i ärendet föreliggande omständigheter vill anstalten föreslå, att med tillämpning i övrigt av de för änkelivränta gällande bestämmelserna en årlig livränta tillerkännes henne tills vidare för fem år samt att frågan om livränta för tid därefter framdeles efter ansökan upptages till prövning. Därest Ester Olsson, såsom anstalten föreslagit, tillerkännes viss livränta, förutsätter anstalten, att vid utbetalning av livräntan avdrag skall göras dels för vad hon kan ha uppburet eller kan komma att uppbära enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn och som icke skulle ha tillkommit henne, därest livränta enligt 1927 års militärsättningsförordning utgått till henne från anstalten, dels för belopp, varmed ersättningsfyllnaden skulle ha minskats, om vid dess bestämmande sådan livränta utgått.

Statskontoret ansluter sig i utlåtande den 16 november 1956 till vad riksförsäkringsanstalten anfört och föreslagit.

Departementschefen

Med hänsyn till Ester Cecilia Olssons betydande försörjningsbörda och de ömmande omständigheterna i övrigt tillstyrker jag att i enlighet med myndigheternas förslag livränta tillerkännes henne för en till fem år begränsad tid samt att frågan om livränta för tiden därefter framdeles efter ansökan upptages till prövning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att till Ester Cecilia Olsson må från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgö-

ring, för en tid av fem år, räknat från den 10 september 1956, så länge hon lever ogift, utbetalas den ersättning, som vid tillämpning av 1927 års militärsättningsförordning skulle ha tillkommit henne, därest hon, när O. A. Olsson befanns lida av ledgångsreumatism, varit gift med denne; dock med avdrag för *dels* vad Ester Olsson uppburit eller kan komma att uppbära enligt lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn och som icke skulle ha tillkommit henne, därest livränta enligt militärsättningsförordningen utgått till henne, *dels ock* belopp varmed förenämnda ersättningsfyllnad skulle ha minskats, om vid dess bestämmande sådan livränta utgått.

7.

N. V. Brandt, född år 1904, avled den 14 maj 1956 till följd av lungtuberkulos, ådragen under militärtjänstgöring. Han efterlämnade hustrun *Anna Brandt*, född år 1905, och en son i äktenskapet. Sjukdomen yppades i juni 1925 och äktenskapet ingicks den 6 november 1930. På grund av sjukdomen har ersättning enligt 1909 års militärsättningsförordning utgivits till mannen Brandt för vissa tidsperioder fram till dödsfallet. Vid tiden för äktenskapets ingående utgick livränta till mannen efter en invaliditetsgrad av 25 %. För tiden den 1 oktober 1935—den 30 november 1952 har livränta eller annan ersättning för förlorad arbetsförtjänst icke utgått till Brandt.

I skrivelse den 12 juni 1956 till *Anna Brandt* meddelade riksförsäkringsanstalten att någon livränta till henne icke kunde utgå enligt grunderna för 1909 års militärsättningsförordning, enär äktenskapet slutits först efter yppandet av den sjukdom, för vilken mannen uppburit ersättning från anstalten.

I en den 8 september 1956 dagtecknad skrift har *Anna Brandt* anhållit att hon av nåd måtte tillerkännas livränta. Till stöd härför anför hon bl. a., att hon har svag ekonomi, orsakad av mannens mångåriga sjukdom, samt att oöverstigliga hinder föreligger för henne att genom eget arbete skaffa sig utkomst *dels* på grund av brist på arbetstillfällen i bostadsortens näringsliv och *dels* på grund av hennes ålder och avsaknad av yrkesutbildning.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 16 oktober 1956 anfört i huvudsak följande.

Därest äktenskapet ingåtts före sjukdomens yppande skulle sökanden, så länge hon lever ogift, ägt uppbära livränta, som till och med den månad, varunder hon fyller 67 år, skulle ha utgjort 200 kronor för månad och därefter 150 kronor för månad. — *Riksförsäkringsanstalten* har verkställt

utredning angående Anna Brandts hälsotillstånd och ekonomiska förhållanden m. m. Av utredningen framgår att Anna Brandt är arbetsför. På grund av sin ålder och då hon saknar yrkesutbildning har hon emellertid svårighet att på sin bostadsort — Vinslöv i Kristianstads län — erhålla annat än tillfälligt förvärvsarbete. Hon äger en till 6 000 kronor taxeringsvärderad fastighet, varå vilar inteckningsskuld å 3 000 kronor. Enligt bo-uppteckningen efter mannen uppgick behållningen till 7 000 kronor, varav hälften tillfallit Anna Brandt och hälften sonen. Denne är gift och har två minderåriga barn. — Riksförsäkringsanstalten finner för sin del skäligt, att åtgärder vidtages för att bereda Anna Brandt ersättning i anledning av mannens död och har intet att erinra mot att livränta beviljas henne enligt de grunder, som skulle ha tillämpats, därest äktenskapet ingåtts före sjukdomens yppande.

Statskontoret anför i utlåtande den 23 oktober 1956 i huvudsak följande: I de fall, då riksdagen tidigare tillerkänt efterlevande maka till under militärtjänstgöring insjuknad person, som sedermera avlidit, livränta enligt 1927 (1909) års militärsättningsförordning, ehuru äktenskap icke förelegat vid sjukdomsfallet, har förhållandena antingen varit sådana att lysning uttagits före sjukdomens yppande eller makarna såsom trolovade sammanbott innan mannen insjuknade eller har starka bilighetsskäl — omfattande försörjningsbörda — eller ömmande omständigheter i övrigt förelegat. Av den i förevarande ärende förebragta utredningen inhämtas, att Anna Brandt är född 1905 och att hon är arbetsför. Betingelserna för att hon genom eget arbete skall kunna försörja sig uppges dock med hänsyn till arbetsförhållandena på orten vara mindre goda. Sistnämnda omständighet torde emellertid icke utgöra tillräckligt skäl för beviljande av understöd i särskild ordning. Då ej heller i övrigt — såvitt framgår av utredningen i ärendet — ömmande omständigheter föreligger, kan statskontoret icke tillstyrka att framställning göres till riksdagen om beviljande av livränta till Anna Brandt.

Departementschefen

Av utredningen framgår att Anna Brandt saknar yrkesutbildning och att hon på grund härav och med hänsyn till sin ålder icke kan påräkna att erhålla annat än tillfälliga arbetsinkomster på sin bostadsort. Man torde därför — som uttalats av kommunalkamreraren i orten — få räkna med att Anna Brandt, om hon icke erhåller livränta, kommer att för sitt uppehälle huvudsakligen bli hänvisad till socialvården. Jag finner med hänsyn till vad nu angivits att förhållandena är så ömmande att Anna Brandt bör av statsmedel tillerkännas livränta efter sin avlidne man. Livräntan bör bestämmas i enlighet med riksförsäkringsanstaltens förslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att till Anna Brandt må, så länge hon lever ogift, från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning som vid tillämpning av 1909 års militärsättningsförordning skulle ha tillkommit henne, därest hon, när N. V. Brandt befanns lida av lungsjukdom, varit gift med denne.

8.

Under värnpliktstjänstgöring vid Västernorrlands regemente skadades metallarbetaren *T. Y. T. Winnhed* den 28 augusti 1951, då en tvåhjulig släpkärra under ilastning välte bakåt. Winnhed skadades härvid så svårt, att ena benet måste amputeras ovanför knäet.

Genom Kungl. Maj:ts dom den 31 mars 1955 har kronan på grund av olyckshändelsen förpliktats att till Winnhed utgiva ojämkat skadestånd, avseende sveda och värk, framtida men samt förlorad arbetsförtjänst till och med den 3 september 1953. Winnhed har i domen förbehållits rätt att föra ytterligare ersättningstalan för förlorad arbetsförtjänst.

Riksförsäkringsanstalten har genom beslut den 7 december 1953 fastställt invaliditeten till 55 % för återstående livstid och med anledning härav jämlikt 1950 års militärsättningsförordning tillerkänt Winnhed en årlig livränta om 2 800 kronor.

Hos försvarets civilförvaltning har Winnhed, som är född den 22 februari 1927, yrkat skadeståndslivränta för livstiden och därvid anfört bland annat följande. Innan Winnhed skadades, hade han sysslat med skogs- och flottningsarbete samt även haft anställning som praktikant i Bispgården i hemtrakten för att lära elektrikeryrket. Samtidigt hade han tillsammans med en broder arrenderat en mindre fastighet och där haft bostad. Arrendet hade utgjort endast 450 kronor per år, och kost hade han kunnat erhålla till mycket förmånligt pris i föräldrahemmet. I augusti 1951 hade han erbjudits anställning såsom hjälpmontör vid ASEA i Västerås på grund av den utbildning, han erhållit som praktikant i Bispgården. Detta arbete hade han bestämt sig för att påbörja efter militärtjänstgöringens slut. Efter skadan hade han emellertid nödgats omskola sig och sedermera vunnit anställning vid en televerkstad i Sundsvall, varest han bosatt sig. På grund av sin invaliditet och bostadens belägenhet i förhållande till arbetsplatsen hade han nödgats anskaffa en bil. Det var ej heller möjligt för honom att vid resor för förströelser, för besök hos släktingar och dylikt använda sig av annat än personbil. Detta utgjorde en avsevärd ekonomisk belastning för honom. Winnhed anser därför, att han på grund av de besvär skadan medfört har fullgoda skäl att yrka livränta efter en antagen årsinkomst om 14 000 kronor.

Försvarets skaderegleringsnämnd har i yttrande den 14 mars 1956 uttalat: Nämnden, som inhämtat att år 1955 avlöning till utbildad verkstads-elektriker vid ASEA utgått med cirka 4 kronor 75 öre per timme, finner ej sådana omständigheter förebragta att till grund för beräkningen av livränta åt Winnhed bör läggas högre antagen årlig arbetsinkomst än 10 000 kronor. Med hänsyn härtill och till vad som upplysts angående nedsättningen av Winnheds arbetsförmåga på grund av olyckan, finner nämnden Winnhed böra tillerkännas livränta med 5 500 kronor om året från och med den 4 september 1953 till dess han uppnått 67 års ålder och därefter under återstående livstid med 2 750 kronor om året, allt med avdrag för vad under motsvarande tid utgått eller kan komma att utgå från riks-försäkringsanstalten.

Försvarets civilförvaltning hemställer i skrivelse den 10 april 1956 att Winnhed måtte tillerkännas livränta i enlighet med skaderegleringsnämndens förslag.

Statskontoret ansluter sig i utlåtande den 27 april 1956 till civilförvaltningens förslag.

Departementschefen

Livränta synes böra tillerkännas Winnhed i enlighet med myndigheternas förslag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, må på grund av förenämnda olycksfall till T. Y. T. Winnhed, räknat från och med den 4 september 1953, utgå livsvarig livränta, för tiden till dess Winnhed uppnår 67 års ålder med 5 500 kronor för år och för tiden därefter med 2 750 kronor för år, dock med avdrag av vad han för motsvarande ändamål uppburit eller kan komma att uppbära i periodisk ersättning från riks-försäkringsanstalten.

9.

Under militärövningar natten till den 11 april 1941 i Tännäs inträffade en sammanstötning mellan en pansarbil och en motoreykel, vilka båda användes i övningen. Därvid erhöll dåvarande sergeanten *E. R. Croohn* (numera med efternamnet *Kindberg*), född den 16 juli 1908, allvarliga skador. Genom dom den 30 januari 1945 har Svea hovrätt i anledning av skadan förpliktat kronan att utgiva ersättning till *Kindberg* bland annat för förlorad

arbetsförtjänst för tiden till och med den 24 april 1942. För tiden därefter har Kungl. Maj:t sedermera genom beslut den 13 juni 1952 och den 15 maj 1953 anvisat medel, bland annat för förlorad arbetsförtjänst i form av skadeståndslivränta under tiden den 1 augusti 1944—den 18 november 1954 efter en beräknad årsinkomst av 5 000 kronor och av riksförsäkringsanstalten uppskattad invaliditetsgrad, dock med avdrag för under motsvarande tid från riksförsäkringsanstalten till Kindberg utgående periodisk ersättning.

Kindberg har hos försvarets civilförvaltning hemställt om ytterligare ersättning för förlorad arbetsförtjänst på grund av nämnda skada dels för tiden den 1 juli 1953—den 18 november 1954 i form av retroaktivt tillägg å den skadeståndslivränta, som utgått jämlikt Kungl. Maj:ts förutnämnda beslut den 15 maj 1953, dels ock för tiden från och med den 19 november 1954 i form av icke tidsbegränsad skadeståndslivränta. — Beträffande skadeståndslivräntan har Kindberg i första hand hemställt att livräntan måtte beräknas på grundval av en antagen arbetsinkomst för år om 8 000 kronor och en invaliditetsgrad av minst 75 %. I andra hand — och för det fall att kronan vid beräkning av livräntan skulle »utgå från 1941 års prinsnivå» — har Kindberg gjort gällande att å skadeståndslivräntan borde medgivas »samma procentuella förhöjningar som riksförsäkringsanstalten tillämpat och kommer att tillämpa».

Riksförsäkringsanstalten har genom beslut den 11 februari 1955 för Kindbergs återstående livstid bestämt invaliditetsgraden till 33 $\frac{1}{3}$ %. Sedan Kindberg på förekommen anledning under hösten 1955 undersökts å vanförestalten i Härnösand, har riksförsäkringsanstalten i beslut den 15 oktober 1955 förklarat sig icke finna skäl till ändring av sitt beslut den 11 februari 1955. Sedan Kindberg anfört besvär över riksförsäkringsanstaltens beslut av den 15 oktober 1955, har försäkringsrådet enligt utslag den 17 maj 1956 ej funnit skäl göra ändring i anstaltens beslut.

Enligt beslut av civilförvaltningen den 16 mars 1955 har tills vidare, i avvidan på Kungl. Maj:ts beslut, för tiden från och med den 19 november 1954 utanordnats skadeståndslivränta till Kindberg enligt de grunder som angivits i Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 15 maj 1953.

Försvarets skaderegleringsnämnd har i yttrande den 5 juni 1956 uttalat: Nämnden finner icke skäl att vid beräkningen av den Kindberg tillkommande livräntan frångå den av försäkringsrådet fastställda invaliditetsgraden 33 $\frac{1}{3}$ %. — Vad beträffar den till grund för beräkningen av livräntan antagna årsinkomsten anser nämnden någon ändring härutinnan icke böra ifrågakomma beträffande Kindberg redan tillerkänd livränta till och med den 18 november 1954. Det måste emellertid enligt nämndens mening antagas, att Kindberg — om han ej drabbats av ifrågavarande olycksfall — numera icke skulle ha haft lägre inkomst än 8 000 kronor om året. Nämnden vill därför icke motsätta sig, att till grund för Kindberg

tillkommande livränta från och med den 19 november 1954 lägges en antagen inkomst av sistnämnda belopp per år intill dess Kindberg uppnått 67 års ålder och för tiden därefter en årlig inkomst av 4 000 kronor. Från den sålunda uträknade livräntan bör avdrag ske med vad Kindberg under motsvarande tider uppburit eller kan komma att uppbära från riksförsäkringsanstalten.

Försvarets civilförvaltning anför i skrivelse den 19 juni 1956 i huvudsak följande: Civilförvaltningen ansluter sig till skaderegleringsnämndens förslag, dock med följande tillägg beträffande antagen årsinkomst. Ämbetsverket har vid överlämnande av ärendet till skaderegleringsnämnden föreslagit en antagen årsinkomst av 7 200 kronor, vilket belopp icke kan anses lågt. Med hänsyn till bland annat svårigheterna i föreliggande fall att närmare bedöma storleken av samma inkomst vill emellertid ämbetsverket icke motsätta sig vad nämnden föreslagit. — Civilförvaltningen hemställer, att Kungl. Maj:t — med godkännande av de preliminära utbetalningarna för tiden från och med den 19 november 1954 — måtte tillerkänna Kindberg livsvarig skadeståndslivränta från och med sistnämnda dag att utgå efter en invaliditetsgrad av $33\frac{1}{3}\%$ samt efter en antagen årsinkomst av 8 000 kronor för tiden den 19 november 1954—den 15 juli 1975 (dagen innan Kindberg uppnår en ålder av 67 år) och av 4 000 kronor för Kindbergs därefter återstående livstid, allt med avdrag för vad han i form av periodisk ersättning under motsvarande tid uppburit eller kan komma att uppbära från riksförsäkringsanstalten. Livräntan bör utgå av det under tolfte huvudtiteln upptagna anslaget Diverse pensioner och understöd m. m.

Statskontoret förklarar i utlåtande den 6 juli 1956 att ämbetsverket icke har något att erinra mot vad civilförvaltningen anfört och föreslagit.

Departementschefen

Livränta synes böra utgå i enlighet med myndigheternas förslag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Diverse pensioner och understöd m. m. må på grund av förenämnda olycksfall till E. R. Kindberg, räknat från och med den 19 november 1954, utgå livsvarig livränta, för tiden till dess Kindberg uppnår 67 års ålder beräknad efter en årsinkomst av 8 000 kronor och en invaliditetsgrad av $33\frac{1}{3}\%$ och för tiden därefter med hälften av vad tidigare utgått, dock med avdrag för vad han för motsvarande ändamål uppburit eller kan komma att uppbära i periodisk ersättning från riksförsäkringsanstalten.

10.

Under militärtjänstgöring blev *J. R. Johnson* den 10 april 1942 påkörd och skadad av en försvaret tillhörig motorcykel. Sedan Johnson på grund av olyckan fört ersättningstalan mot kronan, har kronan, jämlikt meddelade domar, utgivit ersättning till Johnson för tiden den 14 april 1942—den 3 januari 1946, bland annat för mistad arbetsförtjänst. Till följd av skadan (huvud-, rygg- och benskada) har Johnson tillerkänts ersättning jämväl av riksförsäkringsanstalten. Med beaktande av den av domstol enligt senast föreliggande dom tillämpade ersättningsgrunden har sedermera — med Kungl. Maj:ts godkännande eller medgivande — jämväl för tiden den 4 januari 1946—den 7 mars 1955 utgivits ersättning till Johnson för förlorad arbetsförtjänst m. m., dock med avdrag för från riksförsäkringsanstalten utgående ersättning. Härvid har livränta för tiden den 8 mars 1953—den 7 mars 1955 utgått, efter en nedsättning av arbetsförmågan med 10 %, med 800 kronor per år med avdrag för vad som utgår från riksförsäkringsanstalten, 240 kronor för år.

I skrivelse den 16 oktober 1956 har *försvarets civilförvaltning* gjort framställning om ytterligare ersättning åt Johnson. Av handlingarna i ärendet inhämtas: Riksförsäkringsanstalten har genom beslut den 4 augusti 1955 och den 16 februari 1956 på grund av skadan tillerkänt Johnson livsvarig livränta, räknat från och med den 8 augusti 1955 efter en invaliditet av 10 % med 240 kronor per år. Johnson har godtagit ett förslag att livränta från försvaret skall utgå med oförändrat 560 kronor för år, räknat från den 8 mars 1955, under återstående livstid. Försvarets skaderegleringsnämnd finner enligt yttrande den 15 augusti 1956 Johnson berättigad till livränta för tiden efter den 7 mars 1955. — Civilförvaltningen tillstyrker livränta åt Johnson med 560 kronor för år under återstående livstid.

Statskontoret tillstyrker i utlåtande den 30 oktober 1956 att Johnson från anslaget Diverse pensioner och understöd m. m. tillerkännes livsvarig livränta med 800 kronor för år med avdrag för från riksförsäkringsanstalten utgående ersättning.

Departementschefen

Beträffande ersättning för tiden till och med den 7 mars 1955 föreligger redan beslut av Kungl. Maj:t. För tiden därefter synes livränta böra utgå i enlighet med statskontorets förslag och bestridas från anslaget Diverse pensioner och understöd m. m.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget Diverse pensioner och understöd m. m. må på grund av före-

nämnda olycksfall till J. R. Johnson, räknat från och med den 8 mars 1955, utgå livsvarig livränta med 800 kronor för år, dock med avdrag av vad han för motsvarande ändamål uppburit eller kan komma att uppbära i periodisk ersättning från riksförsäkringsanstalten.

11.

Maskinarbetaren *T. E. Fristedt* skadades den 28 mars 1949 vid kollision i Hälsingborg mellan en av honom förd motorecykel och en försvaret tillhörig bil, förd av kaptenen *N. A. Pernestig*. Rådhusrätten i Hälsingborg har i dom den 16 maj 1949, jämte det rådhusrätten fällt *Pernestig* och *Fristedt* till ansvar för ovarsamhet i trafik, funnit att de i sådan grad medverkat till kollisionen, att *Pernestig* borde svara för $\frac{2}{3}$ och *Fristedt* för $\frac{1}{3}$ av de därvid uppkomna skadorna. I samband härmed förpliktade rådhusrätten *Pernestig* att till *Fristedt* utgiva viss ersättning för förlorad arbetsförtjänst. — Hovrätten över Skåne och Blekinge, där *Fristedt* fullföljde talan mot domen, har i lagakraftvunnen dom den 26 juli 1949 fastställt rådhusrättens dom, såvitt i hovrätten var i fråga.

I skrivelse den 7 februari 1956 har *försvarets civilförvaltning*, efter inhämtande av yttrande från *försvarets skaderegleringsnämnd*, gjort framställning om ersättning åt *Fristedt* för ifrågavarande kroppsskada. Av skrivelsen och därvid fogade handlingar inhämtas i huvudsak följande.

Genom olyckan ådrog sig *Fristedt* bland annat en komplicerad fotledsskada. Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande till civilförvaltningen förklarat, att *Fristedt* genom olyckan åsamkats en för framtiden bestående nedsättning av arbetsförmågan med 20 %. *Fristedts* inkomst för år 1954, det sista år för vilket uppgift därom lämnats, borde enligt civilförvaltningen uppskattas till 9 000 kronor, varför årlig livränta efter av riksförsäkringsanstalten angiven invaliditetsgrad av 20 % borde beräknas, från och med den 1 januari 1955 tills *Fristedt* uppnått 67 års ålder å 9 000 kronor och för tiden därefter å 4 500 kronor. Samtliga *Fristedt* tillkommande ersättningsbelopp borde enligt civilförvaltningen med hänsyn till hans medvållande jämkas till $\frac{2}{3}$. — I anslutning härtill föreslog civilförvaltningen att till *Fristedt* måtte — utöver viss ersättning för förlorad arbetsförtjänst — få utbetalas bland annat livränta för tiden intill den 1 januari 1955. Härjämte hemställde civilförvaltningen, att åtgärder måtte vidtagas för att bereda *Fristedt* livränta för tiden från och med den 1 januari 1955 med $\left(\frac{2}{3} \times \frac{20}{100} \times 9\,000 =\right)$ 1 200 kronor för år till dess att *Fristedt* uppnått 67 års ålder och därefter 600 kronor för år. — Försvarets skaderegleringsnämnd har icke haft något att erinra mot civilförvaltningens förevarande förslag.

Statskontoret anslöt sig i utlåtande den 6 mars 1956 till vad civilförvaltningen anfört och föreslagit samt uttalade att den livsvariga livräntan borde utgå från anslaget Diverse pensioner och understöd m. m.

Genom beslut den 13 april 1956 fann Kungl. Maj:t gott medgiva att för reglering av ifrågavarande skada m. m. i enlighet med av civilförvaltningen angivna grunder finge utbetalas viss ersättning, bland annat livränta för tiden till och med den 30 juni 1956. Tillika förklarade Kungl. Maj:t Sig vilja framdeles meddela beslut i fråga om livränta för tiden efter den 30 juni 1956.

Departementschefen

Beträffande livränta för tiden till och med den 30 juni 1956 föreligger redan beslut av Kungl. Maj:t. För tiden därefter synes livränta böra utgå i enlighet med myndigheternas förslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att från det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Diverse pensioner och understöd m. m. må på grund av förenämnda olycksfall till T. E. Fristedt utgå livsvarig livränta, för tiden från och med den 1 juli 1956 till dess Fristedt uppnår 67 års ålder med 1 200 kronor för år och för tiden därefter med 600 kronor för år.

12.

Vid en trafikolycka den 13 januari 1944 påkördes *Karin Marianne Elisabeth Berggren* av en militärbuss, därvid hon åsamkades ben- och höftskador m. m. med åtföljande invaliditet. Genom utslag av Jämtlands flygflottiljs krigsrätt den 13 mars 1944 samt domar av Jämtlands västra domsagas häradsrätt den 16 maj 1946 och den 7 maj 1954 har kronan i anledning av olyckan förpliktats att till Karin Berggren utgiva ett till hälften jämkat skadestånd. I sistnämnda dom har Karin Berggren förbehållits rätt att i ny rättegång föra den talan om ersättning för ytterligare utgifter i anledning av påkörningen samt om livränta från den 1 juni 1955, vartill hon kunde finna sig befogad.

Hos försvarets civilförvaltning har Karin Berggren genom ombud anhållit om livränta för tiden från och med den 1 juni 1955 och därvid anfört bland annat följande.

Karin Berggren, som är född den 15 december 1933, hade studerat vid handelsgymnasiet i Sundsvall och beräknat avlägga studentexamen därstädes våren 1955. Till följd av sviter av skadan hade hon emellertid icke orkat fortsätta studierna utan slutat i gymnasiet med utgången av läsåret 1954—1955 utan att avlägga examen. Sedan den 22 augusti 1955 hade hon plats hos Städernas försäkringsbolag i Stockholm mot en månadslön av 625

kronor. Då enligt ett av docent O. Olsson den 5 oktober 1955 utfärdat invaliditetsintyg någon nämnvärd förbättring ej var att emotse och tillståndet möjligen kunde försämrans genom tidigt inträdande deformation av lederna, hade övervägts, huruvida livräntan borde bestämmas endast för en begränsad tidrymd av exempelvis fem år. Docent Olsson hade emellertid under hand uttalat, att enligt hans mening livräntan mycket väl nu kunde bestämmas för all framtid. Karin Berggren yrkade därför livränta från och med den 1 juni 1955 till dess hon uppnått 67 års ålder efter en beräknad årsinkomst av 10 000 kronor och en invaliditet av $33\frac{1}{3}\%$, jämkat till hälften, eller med 1 666 kronor 66 öre per år.

Försvarets civilförvaltning har i skrivelse den 10 april 1956 anfört i huvudsak följande: Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 8 februari 1954 angivit Karin Berggrens invaliditet under tiden den 1 januari 1950—den 31 december 1954 till $33\frac{1}{3}\%$. Av docenten Olssons intyg den 5 oktober 1955 framgår, att någon förbättring icke inträtt och icke kan beräknas inträda. På grund härav torde riksförsäkringsanstaltens utlåtande kunna läggas till grund för bestämmandet av en livsvarig livränta efter nämnda invaliditetsgrad. — Med hänsyn till av Karin Berggren företedda flickskolebetyg bedömes hon, därest olyckan ej inträffat, ha kunnat avlägga högre examen, som hon enligt uppgift planerat, och därefter erhålla en anställning med en genomsnittlig årsinkomst av omkring 10 000 kronor. Karin Berggren har icke erhållit någon ersättning från riksförsäkringsanstalten. — Försvarets skaderegleringsnämnd har tillstyrkt ersättning enligt nu angivna grunder. — Civilförvaltningen hemställer, att Karin Berggren måtte tillerkännas livränta med 1 666 kronor 66 öre om året tills hon uppnått 67 år.

Statskontoret förklarar i utlåtande den 27 april 1956 att ämbetsverket inte har något att erinra mot att livräntan beräknas enligt civilförvaltningens förslag. Även om särskilt yrkande därom icke framställts bör enligt statskontoret livränta medgivas även för tid efter det Karin Berggren fyllt 67 år med hälften av dessförinnan utgående belopp.

Departementschefen

Kronan är ersättningsskyldig gentemot Karin Berggren. Ersättning synes böra utgå enligt myndigheternas förslag med beaktande av att livräntan, såsom statskontoret framhållit, bör utgå för livstid. Kostnaderna bör bestridas från anslaget Diverse pensioner och understöd m. m.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Diverse pensioner och understöd m. m. må på grund av förenämnda olycksfall till Karin Marianne Elisabeth Berggren, räknat från och med den 1 juni 1955, utgå livs-

varig livränta, för tiden till dess hon uppnår 67 års ålder med 1 666 kronor 66 öre för år och för tiden därefter med 833 kronor 33 öre för år.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1—12 hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Håkan Nyman
